

FACTSHEET

SEKSUELE GEZONDHEID
EN RELATIES

SEKSUELE GEZONDHEID EN RELATIES

Tijdens de puberteit ondergaan jongeren diepgaande biologische, cognitieve, emotionele en sociale veranderingen. Deze periode vormt dan ook het ideale moment om jongeren verder voor te bereiden op het maken van vrijwillige, geïnformeerde en veilige keuzes omtrent hun relaties en seksuele gezondheid. In dit verband is het echter ook belangrijk om inzichten te verwerven in de seksuele gezondheid van de jongeren.

TER INFO

Algemene informatie over de studie *Jongeren en Gezondheid* en de gebruikte methodologie is terug te vinden in de factsheet *Introductie*. Gegevens over de sociodemografische kenmerken van de steekproef zijn terug te vinden in de factsheet *Context*. Beide zijn te raadplegen via www.jongeren-en-gezondheid.ugent.be. Bij de rapportage van de resultaten naargelang opleidingsvorm worden steeds drie groepen onderscheiden: het algemeen, het technisch en het beroeps secundair onderwijs. Tot de groep van het technisch secundair onderwijs worden ook de leerlingen van het kunst secundair onderwijs gerekend aangezien het aandeel in de steekproef zeer klein is.

SEKSUALITEIT

METHODOLOGIE

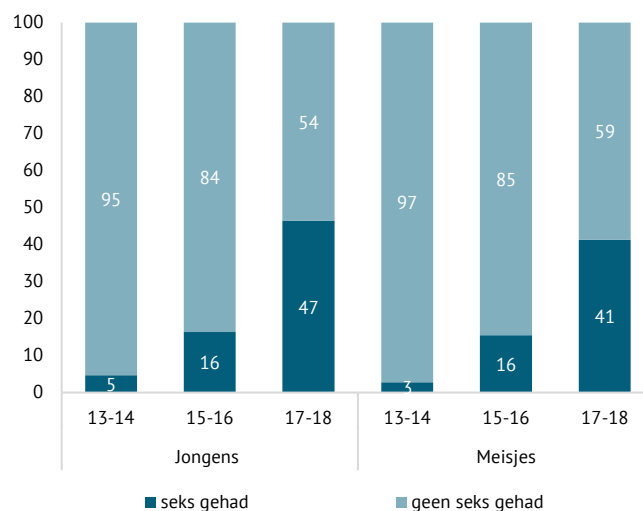
De vraag: *'Heb je ooit geslachtsgemeenschap (seks) gehad met iemand?'* werd gesteld om zicht te krijgen op het aantal jongeren dat reeds seks had met iemand. De jongeren konden de vraag beantwoorden met 'ja' of 'neen'. Indien jongeren 'ja' antwoordden werden nog enkele bijkomende vragen gesteld om ook het gebruik van voorbehoedsmiddelen in kaart te brengen. Zo werd gepeild naar het gebruik van een condoom bij de eerste keer seks, alsook bij de laatste keer dat ze seks hadden. Dit via de vragen: *'De eerste keer dat je geslachtsgemeenschap (seks) had, gebruikten jij of jouw partner dan een condoom?'* en *'De laatste keer dat je geslachtsgemeenschap (seks) had, gebruikten jij of jouw partner dan een condoom?'*. Ook werd er gepeild naar het gebruik van de anticonceptiepil bij de laatste keer dat de jongeren seks hadden, dit via de vraag: *'De laatste keer dat je geslachtsgemeenschap (seks) had, gebruikten jij of jouw partner dan de pil?'*. Daarnaast werd ook gevraagd naar het gebruik van de noodpil of een ander voorbehoedsmiddel bij het laatste seksuele contact via de vragen: *'De laatste keer dat je geslachtsgemeenschap (seks) had, gebruikten jij of jouw partner dan de noodpil?'* en *'De laatste keer dat je geslachtsgemeenschap (seks) had, gebruikten jij of jouw partner dan een ander voorbehoedsmiddel?'*. De antwoordmogelijkheden op al deze vragen waren: 'ja', 'neen' en 'ik weet het niet'. In de analyses werden steeds twee groepen onderscheiden: jongeren die de vraag met 'ja' beantwoordden en jongeren die vraag met 'neen' of 'ik weet het niet' beantwoordden. Bovenstaande vragen werden enkel bij de jongeren uit het secundair onderwijs gesteld.

Sinds 2014 wordt aan de jongeren uit het secundair onderwijs ook gevraagd of ze ooit op een ongewenst seksuele manier aangeraakt werden of verplicht werden iemand op een ongewenst seksuele manier aan te raken. Dit via de vragen: *'Heeft iemand je ooit al gestreeld of aangeraakt op een seksuele manier wanneer je dit niet wilde?'* en *'Heeft iemand je ooit al verplicht om zijn/haar lichaam aan te raken op een seksuele manier wanneer je dit niet wilde?'*. De antwoordmogelijkheden bestonden uit: 'ik wens niet te antwoorden', 'nooit', 'één keer', 'een paar keer' en 'vaak'. In de analyses werden deze categorieën behouden, maar de antwoorden 'één keer' en 'een paar keer' werden samengenomen en als één categorie beschouwd.

1 GESLACHTSGEMEENSCHAP

Het aantal jongeren dat in 2018 aangeeft reeds seks te hebben gehad ligt significant hoger bij de jongens op 24.0% tegenover 20.2% bij de meisjes ($\chi^2=16.4$, $df=1$, $p<0.001$). In vergelijking met de bevindingen uit 2014 is dit een significant lagere prevalentie bij de jongens ($\chi^2=7.4$, $df=1$, $p=0.007$) en de meisjes ($\chi^2=26.1$, $df=1$, $p<0.001$). In 2014 bedroeg de prevalentie immers 26.8% bij de jongens en 25.2% bij de meisjes.

Opgesplitst naargelang leeftijd is zowel bij de jongens als de meisjes een duidelijke toename in de prevalentie van sekst te bemerken naarmate men ouder wordt (**Grafiek 1**). Op 13- tot 14-jarige leeftijd heeft 4.7% van de jongens en 2.8% van de meisjes al seks gehad. Op 17- tot 18-jarige leeftijd is de prevalentie significant toegenomen naar 46.5% bij de jongens en 41.3% bij de meisjes (jongens: $\chi^2=587.8$, $df=2$, $p<0.001$; meisjes: $\chi^2=558.4$, $df=2$, $p<0.001$).

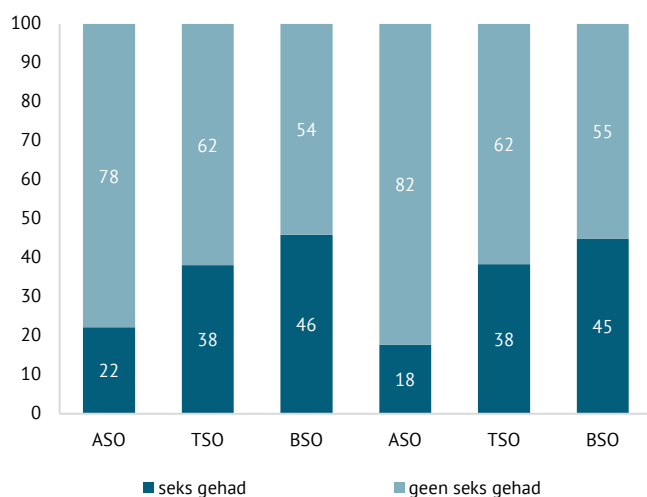
Grafiek 1: geslachtsgemeenschap naar leeftijd en geslacht (procentueel)

Ten opzichte van 2014 wordt er een opvallende afname in de prevalentie van seks vastgesteld van 52.5% in 2014 naar 41.3% in 2018 bij de 17- tot 18-jarige meisjes ($\chi^2=25.9$, $df=1$, $p<0.001$). Voor de jongens en de meisjes uit de andere leeftijdsgroepen worden er verder geen significante evoluties waargenomen (**Tabel 1**).

Tabel 1: evolutie geslachtsgemeenschap naar leeftijd en geslacht

		13-14	15-16	17-18
J	2014	5.6%	19.4%	47.3%
	2018	4.7%	16.4%	46.5%
		chi ² =1.0	chi ² = 3.8	chi ² =0.1
		df= 1	df=1	df=1
		p=0.311	p=0.051	p=730
M	2014	2.8%	17.2%	52.5%
	2018	2.8%	15.5%	41.3%
		chi ² =0.0	chi ² = 1.2	chi ² =25.9
		df= 1	df=11	df=1
		p=0.897	p=0.267	p<0.001

De prevalentie van seks is bovendien verschillend naar gelang opleidingsvormen en tussen beide geslachten (jongens: chi²=100.4, df=2, p<0.001; meisjes: chi²=167.4, df=2, p<0.001). De laagste prevalenties worden waargenomen bij zowel de jongens als de meisjes uit het algemeen secundair onderwijs en bedragen respectievelijk 22.2% en 17.7%. De hoogste prevalenties worden opgetekend bij de jongens (45.9%) en de meisjes (44.9%) uit het beroeps secundair onderwijs (Grafiek 2).

Grafiek 2: geslachtsgemeenschap naar opleiding en geslacht (procentueel)

In vergelijking met de bevraging uit 2014 is er een significante daling te bemerken in de prevalentie van seks bij de meisjes uit het technisch en het beroeps secundair onderwijs (Tabel 2). In 2014 bedroeg de prevalentie bij de meisjes uit het technisch secundair onderwijs 47.3% en in het beroeps secundair onderwijs 53.5%. In 2018 is dit afgenomen naar respectievelijk 38.4% en 44.9%. Bij de jongens zijn er geen significante verschillen in evolutie te observeren.

Tabel 2: evolutie geslachtsgemeenschap naar opleiding en geslacht

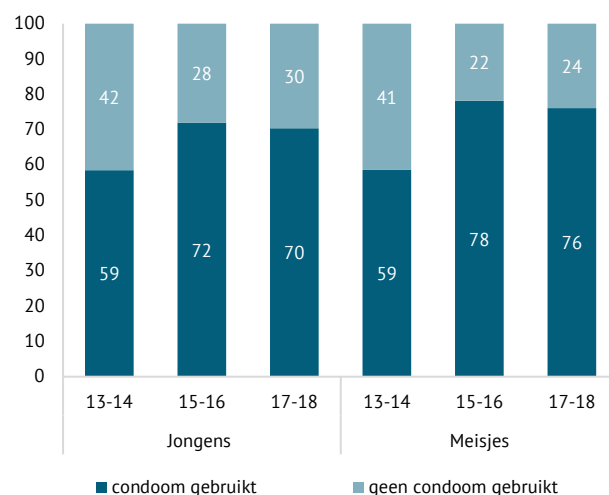
		ASO	TSO	BSO
J	2014	21.3%	35.7%	49.8%
	2018	22.2%	38.1%	45.9%
		chi ² =0.2	chi ² =1.2	chi ² =1.8
		df=1	df=1	df=1
		p=0.639	p=0.268	p=0.184
M	2014	20.8%	47.3%	53.5%
	2018	17.7%	38.4%	44.9%
		chi ² =3.6	chi ² =11.9	chi ² =7.3
		df=1	df=1	df=1
		p=0.059	p=0.001	p=0.007

2 GEBRUIK VOORBEHOEDSMIDDELEN

Condoomgebruik eerste seksueel contact

In 2018 geeft 69.9% van de jongens en 75.4% van de meisjes aan een condoom gebruikt te hebben bij het eerste seksueel contact. De prevalentie bij de meisjes ligt hiermee significant hoger in vergelijking met de jongens (chi²=6.1, df=1, p=0.014). Ten opzichte van 2014 is dit zowel bij de jongens als bij de meisjes een lichte afname, toen gaf immers 72.5% van de jongens en 76.5% van de meisjes aan een condoom bij het eerste seksueel contact gebruik te hebben. De geobserveerde evolutie tussen 2014 en 2018 is echter niet significant (jongens: chi²=1.4, df=1, p=0.233; meisjes: chi²=0.3, df=1, p=0.588).

In Grafiek 3 worden de prevalenties van het condoomgebruik bij het eerste seksueel contact gerapporteerd naar gelang leeftijd voor beide geslachten apart. Ondanks dat bij de jongens en de meisjes het condoomgebruik het laagst is op 13- tot 14-jarige leeftijd (respectievelijk: 58.5% en 58.6%) en hoger ligt bij de oudere leeftijdsgroepen, worden er geen significante verschillen opgemerkt in de prevalentie van het condoomgebruik bij het eerste seksueel contact tussen de leeftijdsgroepen (jongens: chi²=3.7, df=2, p=0.158; meisjes: chi²=5.3, df=2, p=0.070).

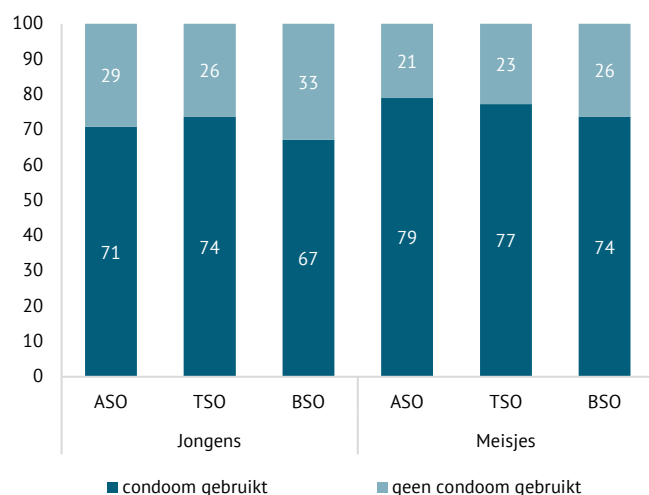
Grafiek 3: condoomgebruik eerste seksueel contact naar leeftijd en geslacht (procentueel)

In vergelijking met de bevindingen uit 2014 is het percentage jongens en meisjes dat een condoom gebruikte stabiel gebleven in alle leeftijdsgroepen zoals blijkt uit Tabel 3.

Tabel 3: evolutie condoomgebruik eerste seksueel contact naar leeftijd en geslacht

		13-14	15-16	17-18
J	2014	46.6%	75.9%	74.6%
	2018	53.4%	71.9%	70.4%
		chi ² =1.4 df= 1 p=0.243	chi ² = 0.9 df=1 p=0.345	chi ² =2.0 df=1 p=0.153
M	2014	76%	79.9%	76.3%
	2018	58.6%	78.2%	76.1%
		chi ² =1.8 df= 1 p=0.177	chi ² = 0.2 df=1 p=0.684	chi ² =0.0 df=1 p=0.930

Naargelang opleidingsvorm worden er evenmin significante verschillen geobserveerd in de prevalentie van het condoomgebruik bij het eerste seksueel contact en dit zowel bij de jongens als bij de meisjes (chi²=3.1, df=2, p=0.215; meisjes: chi²=1.8, df=2, p=0.417). In het algemeen secundair onderwijs bedraagt de prevalentie 70.8% bij de jongens en 79.0% bij de meisjes. In het technisch secundair onderwijs ligt de prevalentie op 73.6% bij de jongens en 77.2% bij de meisjes en in het beroeps secundair onderwijs is dit respectievelijk 67.2% en 73.7% (Grafiek 4).

Grafiek 4: condoomgebruik eerste seksueel contact naar opleiding en geslacht (procentueel)

Het percentage jongens en meisjes dat bij hun eerste seksueel contact een condoom gebruikte, blijft in 2018 stabiel ten opzichte van 2014 (Tabel 4).

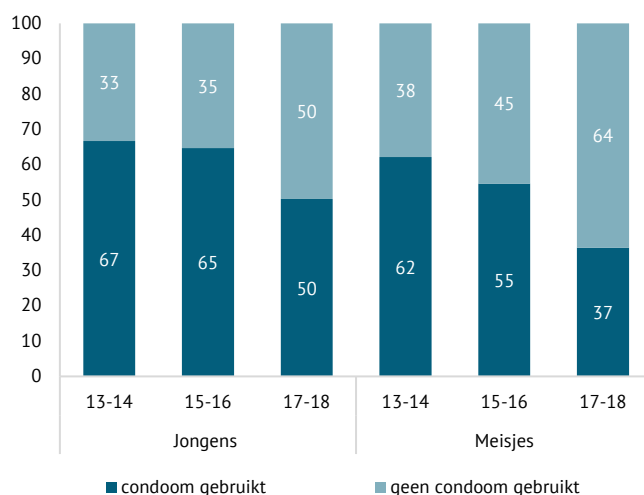
Tabel 4: evolutie condoomgebruik eerste seksueel contact naar opleiding en geslacht

		ASO	TSO	BSO
J	2014	73.3%	76.0%	73.4%
	2018	70.8%	73.6%	67.2%
		chi ² =0.3 df=1 p=0.565	chi ² =0.5 df=1 p=0.479	chi ² =2.5 df=1 p=0.115
M	2014	75.6%	82.1%	70.8%
	2018	79.0%	77.2%	73.7%
		chi ² =0.7 df=1 p=0.395	chi ² =2.4 df=1 p=0.124	chi ² =0.5 df=1 p=0.486

Condoomgebruik laatste seksueel contact

De prevalentie van het condoomgebruik bij het laatste seksueel contact verschilt tussen de jongens en de meisjes (chi²=22.2, df=1, p<0.001). Significanter meer jongens (52.7%) dan meisjes (41.1%) geven aan een condoom gebruikt te hebben bij het laatste seksueel contact. In 2014 was dit 50.1% bij de jongens en 40.7% bij de meisjes. De kleine toename in 2018 is noch bij de jongens, noch bij de meisjes significant (jongens: 50.1%, chi²=1.3, df=1, p=0.250; meisjes: 40.7%, chi²=0.0, df=1, p=0.885).

In Grafiek 5 worden de prevalenties van het condoomgebruik bij het laatste seksueel contact naargelang leeftijd weergegeven. De mate waarin jongens en meisjes een condoom gebruiken neemt beduidend af met een toenemende leeftijd. Bij de jongens bedraagt de prevalentie van het condoomgebruik 66.7% bij de 13- tot 14-jarigen en 50.3% bij de oudste leeftijdsgroep (chi²=14.2, df=2, p<0.001). Bij de meisjes ligt de prevalentie op 13 tot 14 jaar op 62.1% tegenover 36.5% op 17- tot 18-jarige leeftijd (chi²=22.6, df=2, p<0.001).

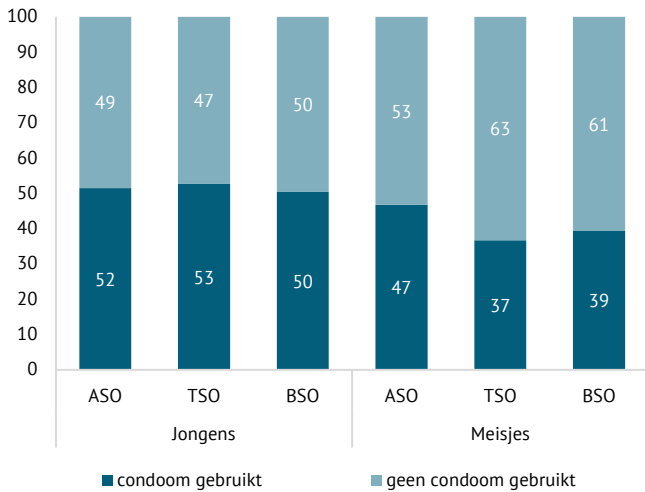
Grafiek 5: condoomgebruik laatste seksueel contact naar leeftijd en geslacht (procentueel)

De prevalenties van het condoomgebruik bij het laatste seksueel contact blijven in 2018 bij de jongens en de meisjes stabiel ten opzichte van de bevindingen uit 2014 (Tabel 5).

Tabel 5: evolutie condoomgebruik laatste seksueel contact naar leeftijd en geslacht

		13-14	15-16	17-18
J	2014	50.9%	65.6%	54.1%
	2018	66.7%	64.7%	50.3%
		chi ² =2.8 df=1 p=0.097	chi ² = 0.0 df=1 p=0.851	chi ² =1.3 df=1 p=0.246
M	2014	66.7%	53.0%	37.3%
	2018	62.1%	54.6%	36.5%
		chi ² =0.1 df= 1 p=0.720	chi ² = 0.1 df=1 p=0.739	chi ² =0.1 df=1 p=0.787

De prevalentie van condoomgebruik bij het laatste seksueel contact naargelang opleidingsvorm voor de jongens en de meisjes apart wordt in **Grafiek 6** weergegeven. Bij de jongens zijn er geen significante verschillen in de prevalentie van het condoomgebruik op te merken en schommelen de prevalenties van het condoomgebruik bij de drie opleidingsvormen rond 50% ($\chi^2=0.3$, $df=2$, $p=0.845$). Bij de meisjes ligt de prevalentie van het condoomgebruik in het algemeen secundair onderwijs op 46.8% hoger tegenover 36.7% in het technisch en 39.3% in het beroeps secundair onderwijs. Deze geobserveerde verschillen zijn echter net niet significant ($\chi^2=5.5$, $df=2$, $p=0.065$).

Grafiek 6: condoomgebruik laatste seksueel contact naar opleiding en geslacht (procentueel)

Evenmin worden er significante verschillen in de prevalentie van het condoomgebruik vastgesteld bij de jongens en de meisjes tussen 2014 en 2018 zoals af te leiden is uit **Tabel 6**.

Tabel 6: evolutie condoomgebruik laatste seksueel contact naar opleiding en geslacht

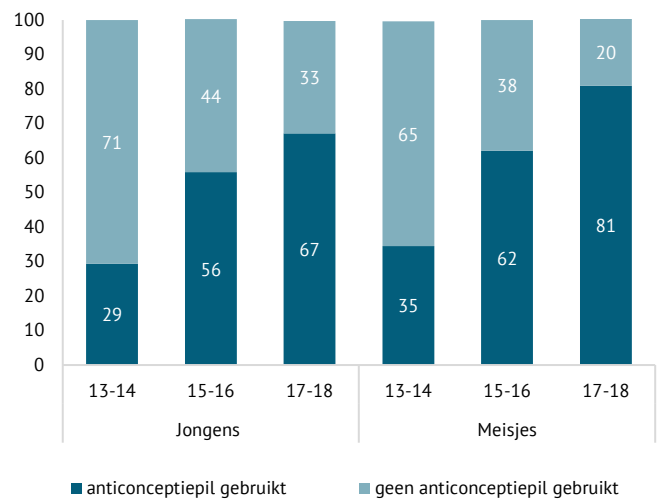
		ASO	TSO	BSO
J	2014	56.7%	55.6%	54.8%
	2018	51.5%	52.7%	50.4%
		$\chi^2=1.1$	$\chi^2=0.6$	$\chi^2=1.1$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p=0.291$	$p=0.456$	$p=0.296$
M	2014	47.9%	37.6%	35.3%
	2018	46.8%	36.7%	39.3%
		$\chi^2=0.1$	$\chi^2=0.1$	$\chi^2=0.8$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p=0.824$	$p=0.823$	$p=0.373$

Anticonceptiepil laatste seksueel contact

Het percentage jongeren dat aangeeft bij hun meest recente seksueel contact zelf gebruik te hebben gemaakt van de anticonceptiepil of hun partner, verschilt significant naargelang geslacht ($\chi^2=71.2$, $df=2$, $p<0.001$). In 2018 geeft 62.6% van de jongens en 73.0% van de meisjes aan dat hun partner of zichzelf de anticonceptiepil gebruikt heeft bij hun laatste seksueel contact.

Ten opzichte van 2014 is bij de jongens een kleine toename in het percentage vast te stellen, toen bedroeg de prevalentie immers 59.1%. Dit is echter niet significant ($\chi^2=4.9$, $df=2$, $p=0.088$). Bij de meisjes wordt een lichte afname waargenomen in vergelijking met 2014 (75.5%) die evenmin significant is ($\chi^2=1.4$, $df=2$, $p=0.507$).

De prevalentie van het gebruik van de anticonceptiepil naargelang leeftijd wordt gerapporteerd in **Grafiek 7**. Het percentage jongeren dat aangeeft dat zichzelf of hun partner de anticonceptiepil gebruikte bij het laatste seksueel contact neemt opvallend toe met de leeftijd. Bij de jongens bedraagt de prevalentie op 13- tot 14-jarige leeftijd 29.4% en 67.1% op 17- tot 18-jarige leeftijd ($\chi^2=40.9$, $df=4$, $p<0.001$). Bij de meisjes is dit respectievelijk 34.5% en 81.0% ($\chi^2=50.9$, $df=4$, $p<0.001$).

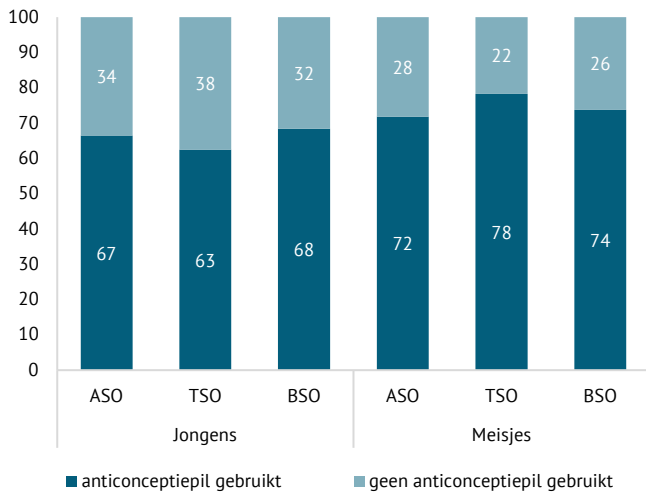
Grafiek 7: gebruik anticonceptiepil laatste seksueel contact naar leeftijd en geslacht (procentueel)

In vergelijking met de bevindingen uit 2014 zijn er bij de jongens en de meisjes geen significante evoluties in het gebruik van de anticonceptiepil op te merken na het laatste seksueel contact **Tabel 7**.

Tabel 7: evolutie gebruik anticonceptiepil laatste seksueel contact naar leeftijd en geslacht

		13-14	15-16	17-18
J	2014	32.1%	53.1%	73.5%
	2018	29.4%	55.9%	67.1%
		$\chi^2=0.3$	$\chi^2=0.4$	$\chi^2=5.1$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p=0.856$	$p=0.829$	$p=0.079$
M	2014	26.9%	68.6%	82.6%
	2018	34.5%	62.1%	81.0%
		$\chi^2=0.7$	$\chi^2=2.6$	$\chi^2=0.9$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p=0.694$	$p=0.287$	$p=0.634$

Naargelang opleidingsvorm zijn er geen significante verschillen te bemerken in de prevalentie van het gebruik van de anticonceptiepil bij de jongeren die dit zelf gebruiken of aangeven dat hun partner dit gebruikt (jongens: $\chi^2=4.6$, $df=4$, $p=0.336$; meisjes: $\chi^2=3.3$, $df=4$, $p=0.508$). De prevalenties worden gerapporteerd in **Grafiek 8**.

Grafiek 8: gebruik anticonceptiepil laatste seksueel contact naar opleiding en geslacht (procentueel)

Wel wordt er bij de jongens uit het technisch secundair onderwijs een significante afname in de prevalentie vastgesteld in 2018 ten opzichte van de resultaten uit 2014. Toen gaf nog 71.6% van de jongens aan dat hun partner de pil gebruikte na het laatste seksueel contact tegenover 62.5% in 2018 ($\chi^2=6.2$, $df=1$, $p=0.045$). Voor de jongens en de meisjes uit de andere opleidingsvormen worden er geen significante verschillen in de evolutie geobserveerd (**Tabel 8**).

Tabel 8: evolutie gebruik anticonceptiepil laatste seksueel contact naar opleiding en geslacht

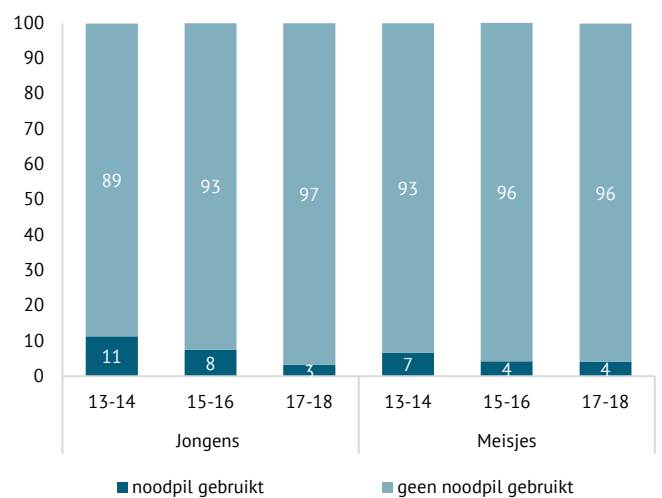
		ASO	TSO	BSO
J	2014	69.2%	71.6%	63.1%
	2018	66.5%	62.5%	68.4%
		$\chi^2=0.7$	$\chi^2=6.2$	$\chi^2=4.4$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p=0.697$	$p=0.045$	$p=0.109$
M	2014	73.4%	81.9%	76.4%
	2018	71.8%	78.3%	73.7%
		$\chi^2=3.3$	$\chi^2=1.4$	$\chi^2=0.9$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p=0.195$	$p=0.488$	$p=0.645$

Noodpil laatste seksueel contact

De prevalentie van het gebruik van de noodpil bij het laatste seksueel contact bedraagt 5.6% bij de jongens en 4.3% bij de meisjes. Dit is een significant lagere prevalentie bij de meisjes ($\chi^2=89.1$, $df=2$, $p<0.001$). In vergelijking met de resultaten uit 2014 is dit een opvallende toename in de prevalentie bij de jongens die aangeven dat hun partner de noodpil gebruikte ($\chi^2=6.8$, $df=2$, $p=0.034$) maar niet bij de meisjes ($\chi^2=1.6$, $df=2$, $p=0.454$).

In 2014 bedroeg het percentage jongens dat aangaf dat hun partner de noodpil gebruikte immers 3.4%, bij de meisjes bedroeg het percentage 3.2%.

Naargelang leeftijd valt op dat het percentage jongeren dat aangeeft dat zichzelf of hun partner bij het laatste seksueel contact de noodpil gebruikten, significant verschilt tussen de leeftijdsgroepen (jongens: $\chi^2=76.0$, $df=4$, $p<0.001$; meisjes: $\chi^2=22.2$, $df=4$, $p<0.001$). Zowel bij de jongens als bij de meisjes is het gebruik van de noodpil het meest prevalent bij de jongste leeftijdsgroep (respectievelijk 11.3% en 6.7%). De laagste prevalentie wordt bij de jongens waargenomen op 17- tot 18-jarige leeftijd en bedraagt 3.2%. Bij de meisjes daarentegen is de prevalentie vergelijkbaar tussen de leeftijdsgroep van 15 tot 16 en 17 tot 18 jaar (respectievelijk 4.2% en 4.1%) zoals blijkt uit **Grafiek 9**.

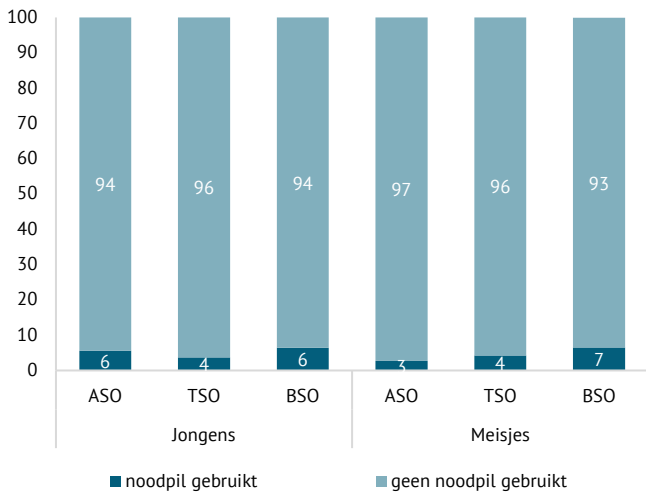
Grafiek 9: gebruik noodpil laatste seksueel contact naar leeftijd en geslacht (procentueel)

Uit **Tabel 9** is af te leiden dat het percentage jongens en meisjes dat zelf de noodpil gebruikte had of aangaf dat hun partner dit gebruikte na het meest recente seksueel contact, stabiel is gebleven ten opzichte van 2014 en dit overheen alle leeftijdsgroepen. Als enige uitzondering hierop is vast te stellen dat bij de meisjes uit de leeftijdsgroep van 17 tot 18 jaar, de prevalentie significant toenam van 1.9% in 2014 naar 4.1% in 2018 ($\chi^2=6.2$, $df=2$, $p=0.044$).

Tabel 9: evolutie gebruik noodpil laatste seksueel contact naar leeftijd en geslacht

		13-14	15-16	17-18
J	2014	17.5%	3.7%	2.2%
	2018	11.3%	7.5%	3.2%
		$\chi^2=2.9$	$\chi^2=3.3$	$\chi^2=1.0$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p=0.229$	$p=0.192$	$p=0.602$
M	2014	7.7%	4.9%	1.9%
	2018	6.7%	4.2%	4.1%
		$\chi^2=0.1$	$\chi^2=1.3$	$\chi^2=6.2$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p=0.972$	$p=0.531$	$p=0.044$

Een significant verschil in de prevalentie van het gebruik van de noodpil tussen de diverse opleidingsvormen wordt waargenomen bij de meisjes ($\chi^2=13.9$, $df=4$, $p=0.008$) maar niet bij de jongens ($\chi^2=3.0$, $df=4$, $p=0.553$). Uit **Grafiek 10** is duidelijk af te leiden dat het gebruik van de noodpil het meest prevalent is bij de meisjes uit het beroeps secundair onderwijs (6.5%) en het minst prevalent is bij de meisjes uit het algemeen secundair onderwijs (2.7%).

Grafiek 10: gebruik noodpil laatste seksueel contact naar opleiding en geslacht (procentueel)

In vergelijking met de bevindingen uit 2014 zijn er bij de jongens en de meisjes geen significante evoluties in het gebruik van de noodpil op te merken na het laatste seksueel contact **Tabel 10**.

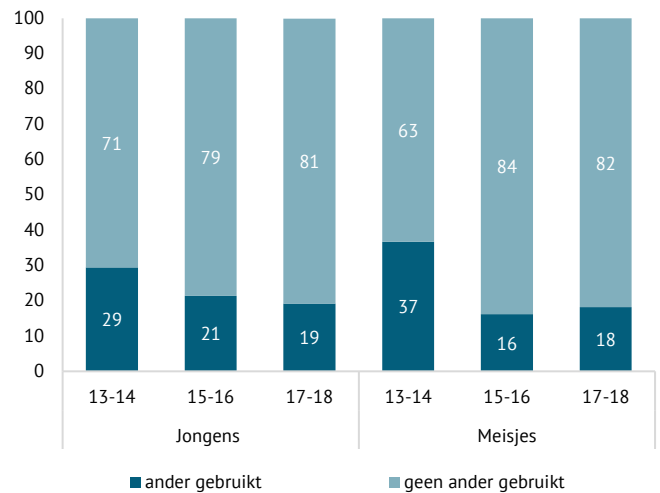
Tabel 10: evolutie gebruik noodpil laatste seksueel contact naar opleiding en geslacht

		ASO	TSO	BSO
J	2014	2.4%	2.5%	4.3%
	2018	5.6%	3.7%	6.4%
		$\chi^2=3.2$	$\chi^2=0.9$	$\chi^2=2.7$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p=0.200$	$p=0.652$	$p=0.256$
M	2014	1.7%	2.8%	4.6%
	2018	2.7%	4.2%	6.5%
		$\chi^2=3.0$	$\chi^2=3.5$	$\chi^2=1.0$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p=0.227$	$p=0.177$	$p=0.604$

Ander voorbehoedsmiddel laatste seksueel contact

Naast het condoom en de anticonceptiepil, kunnen jongeren ook andere voorbehoedsmiddelen gebruiken. In 2018 geven meer jongens (20.1%) dan meisjes (18.6%) aan een ander voorbehoedsmiddel gebruikt te hebben bij het meest recente seksueel contact ($\chi^2=31.9$, $df=2$, $p<0.001$). Dit is een significante toename in de prevalentie ten opzichte van 2014 toen nog 13.3% van de jongens en 13.2% van de meisjes aangaf een andere voorbehoedsmiddel gebruikt te hebben (jongens: $\chi^2=17.1$, $df=2$, $p<0.001$; meisjes: $\chi^2=10.9$, $df=2$, $p=0.004$).

Op basis van **Grafiek 11** valt te bemerken dat de prevalentie van het gebruik van een ander voorbehoedsmiddel significant hoger ligt bij de jongens (29.4%) en de meisjes (36.7%) uit de jongste leeftijdsgroepen (jongens: $\chi^2=36.9$, $df=4$, $p<0.001$; meisjes: $\chi^2=21.1$, $df=4$, $p<0.001$). Bij de jongens is het gebruik van een ander voorbehoedsmiddel het minst prevalent bij de 17- tot 18-jarigen (19.2%) terwijl dit bij de meisjes bij de 15- tot 16-jarigen is (16.2%).

Grafiek 11: gebruik ander voorbehoedsmiddel laatste seksueel contact naar leeftijd en geslacht (procentueel)

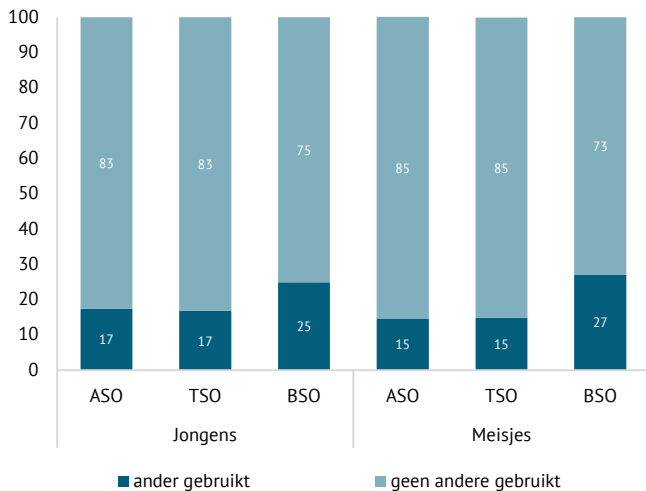
In vergelijking met de resultaten uit 2014 is een opvallende toename in de prevalentie van het gebruik van een ander voorbehoedsmiddel te bemerken bij de 13- tot 14- jarige meisjes, toen bedroeg de prevalentie 7.4%. Alsook bij de 17- tot 18-jarige meisjes is er een significante toename in de prevalentie te observeren van 10.4% in 2014 naar 18.2% in 2018 (**Tabel 11**). Deze opvallende toename bij de 13- tot 14-jarigen kan mogelijk verklaard worden doordat in 2014 de leeftijdsgroep van 13- tot 14-jarigen vermoedelijk niet representatief was gezien het laag aantal respondenten. Voor de andere leeftijdsgroepen worden er geen significante evoluties waargenomen bij de jongens en de meisjes.

Tabel 11: evolutie gebruik ander voorbehoedsmiddel laatste seksueel contact naar leeftijd en geslacht

		13-14	15-16	17-18
J	2014	14.5%	16.4%	13.8%
	2018	29.4%	21.4%	19.2%
		$\chi^2=3.5$	$\chi^2=2.0$	$\chi^2=5.5$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p=0.178$	$p=0.361$	$p=0.065$
M	2014	7.4%	19.1%	10.4%
	2018	36.7%	16.2%	18.2%
		$\chi^2=7.0$	$\chi^2=5.0$	$\chi^2=13.8$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p=0.031$	$p=0.082$	$p=0.001$

Zoals weergegeven in **Grafiek 12** is vast te stellen dat het gebruik van een ander voorbehoedsmiddel significant verschilt tussen de opleidingsvormen bij de jongens ($\chi^2=10.6$, $df=4$, $p=0.031$) en bij de meisjes ($\chi^2=16.7$, $df=4$, $p=0.002$).

De hoogste prevalenties worden waargenomen bij de jongens en de meisjes uit het beroeps secundair onderwijs en bedragen respectievelijk 24.9% en 27.0%. De prevalenties bij de jongens uit het algemeen en het technisch secundair onderwijs liggen lager en zijn vergelijkbaar (algemeen: 17.4% en technisch: 16.8%). Ook bij de meisjes worden lagere prevalenties geobserveerd in het algemeen en het technisch secundair onderwijs die overigens nauwelijks van elkaar verschillen (respectievelijk 14.7% en 14.8%).

Grafiek 12: gebruik ander voorbehoedsmiddel laatste seksueel contact naar opleiding en geslacht (procentueel)

In vergelijking met de resultaten uit 2014 is het gebruik van andere voorbehoedsmiddelen significant gestegen bij de jongens en de meisjes uit het algemeen secundair onderwijs alsook bij de meisjes uit het beroeps secundair onderwijs (Tabel 12).

Tabel 12: evolutie ander voorbehoedsmiddel laatste seksueel contact naar opleiding en geslacht

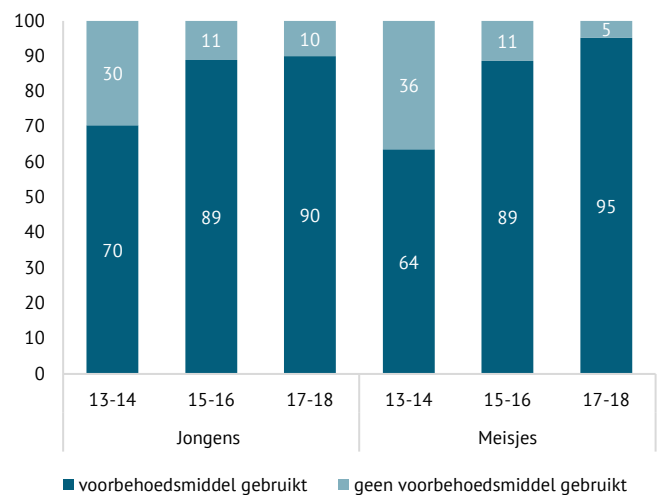
		ASO	TSO	BSO
J	2014	9.0%	14.8%	19.1%
	2018	17.4%	16.8%	24.9%
		chi ² =6.4	chi ² =2.9	chi ² =2.7
		df=1	df=1	df=1
		p=0.041	p=0.238	p=0.265
M	2014	10.2%	11.3%	18.9%
	2018	14.7%	14.8%	27.0%
		chi ² =6.7	chi ² =1.9	chi ² =6.3
		df=1	df=1	df=1
		p=0.035	p=0.392	p=0.042

Geen voorbehoedsmiddel laatste seksueel contact

Op basis van de antwoorden van de jongeren op het gebruik van voorbehoedsmiddelen bij het laatste seksueel contact kan berekend worden hoeveel jongeren reeds seks hadden maar hierbij geen voorbehoedsmiddel gebruikten. Hieruit blijkt dat significant meer jongens (11.7%) dan meisjes (8.7%) geen voorbehoedsmiddel gebruikten bij het laatste seksueel contact (chi²=4.1, df=1, p=0.044).

In vergelijking met de resultaten uit 2014 is er een gunstige evolutie te bemerken bij de jongens (chi²=23.5, df=1, p<.001). Toen bedroeg de prevalentie van het niet gebruiken van een voorbehoedsmiddel bij de jongens immers nog 19.8%. Bij de meisjes blijft het niet gebruiken van een voorbehoedsmiddel stabiel ten opzichte van 2014 (8.3%, chi²=0.1, df=1, p=0.759).

Grafiek 13 geeft de prevalenties weer van het niet gebruiken van een voorbehoedsmiddel naargelang leeftijd voor de jongens en de meisjes afzonderlijk. Er is een significante afname in de prevalentie van het niet gebruik van een voorbehoedsmiddel vast te stellen naarmate de jongens en de meisjes ouder worden. Het percentage jongens dat geen voorbehoedsmiddel gebruikt bedraagt 29.6% op 13- tot 14-jarige leeftijd tegenover 10.0% op 17- tot 18-jarige leeftijd (chi²=18.3, df=2, p<0.001). Bij de meisjes is dit respectievelijk 36.4% tegenover 4.8% (chi²=43.6, df=2, p<0.001).

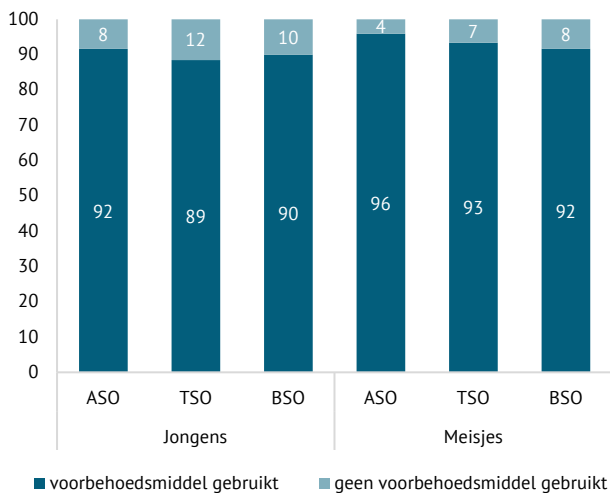
Grafiek 13: geen gebruik voorbehoedsmiddel laatste seksueel contact naar leeftijd en geslacht (procentueel)

Uit Tabel 13 blijkt dat de prevalenties zowel bij de jongens als bij de meisjes stabiel blijven ten opzichte van de resultaten uit 2014.

Tabel 13: evolutie geen gebruik voorbehoedsmiddel laatste seksueel contact naar leeftijd en geslacht

		13-14	15-16	17-18
J	2014	40.0%	13.1%	6.8%
	2018	29.6%	11.1%	10.0%
		chi ² =1.3	chi ² =.4	chi ² =3.1
		df=1	df=1	df=1
		p=0.247	p=0.516	p=0.080
M	2014	18.5%	9.2%	5.4%
	2018	36.4%	11.3%	4.8%
		chi ² =2.3	chi ² =0.5	chi ² =0.2
		df=1	df=1	df=1
		p=0.127	p=0.496	p=0.661

Het percentage jongens en meisjes dat geen voorbehoedsmiddel gebruikt naargelang de opleidingsvormen wordt gerapporteerd in **Grafiek 14**. Bij de jongens variëren de prevalenties van 8.4% in het algemeen secundair onderwijs tot 11.5% in het technisch secundair onderwijs. Deze kleine verschillen zijn echter niet significant ($\chi^2=1.3$, $df=2$, $p=0.510$). Ook bij de meisjes worden er kleine verschillen in de prevalentie waargenomen van 4.1% in het algemeen secundair onderwijs tot 8.4% in het beroeps secundair onderwijs die evenmin significant zijn ($\chi^2=3.5$, $df=2$, $p=0.175$).

Grafiek 14: geen gebruik voorbehoedsmiddel laatste seksueel contact naar opleiding en geslacht (procentueel)

Zowel bij de jongens als bij de meisjes blijft de prevalentie van het niet gebruiken van een voorbehoedsmiddel stabiel in 2018 ten opzichte van de resultaten uit 2014 (**Tabel 14**).

Tabel 14: evolutie geen gebruik voorbehoedsmiddel laatste seksuele contact naar opleiding en geslacht

		ASO	TSO	BSO
J	2014	8.8%	7.4%	9.2%
	2018	8.4%	11.5%	10.0%
		$\chi^2=0.0$	$\chi^2=3.3$	$\chi^2=0.1$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
M	2014	6.4%	5.1%	12.1%
	2018	4.1%	6.6%	8.4%
		$\chi^2=1.2$	$\chi^2=0.7$	$\chi^2=1.7$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p=0.890$	$p=0.071$	$p=0.756$
		$p=0.274$	$p=0.396$	$p=0.188$

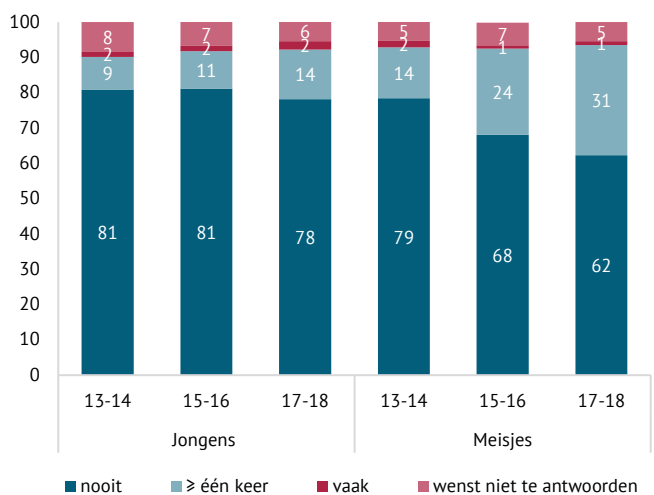
3 SEKSUEEL OVERSCHRIJDEND GEDRAG

Ongewenste seksuele aanraking

De prevalentie van jongeren die nog nooit op een ongewenste seksuele manier werden aangeraakt bedragen 79.9% bij de jongens en 69.7% bij de meisjes. Hieruit is af te leiden dat de prevalentie van jongeren die geconfronteerd werden met ongewenste seksuele aanrakingen significant hoger ligt bij de meisjes dan bij de jongens ($\chi^2=192.8$, $df=3$, $p<0.001$). Van de jongens geeft

11.2% aan minstens eenmaal op een ongewenste seksuele manier te werden aangeraakt. Bij de meisjes ligt dit beduidend hoger op 23.2%. Het percentage jongens dat vaak geconfronteerd werd met deze vorm van grensoverschrijdend gedrag ligt daarentegen hoger dan het percentage meisjes (1.8% tegenover 1.4%). Zowel bij de jongens als bij de meisjes lag de prevalentie van seksueel ongewenste aanrakingen significant lager in 2014. Toen gaf 7.0% van de jongens en 17.1% van de meisjes aan één of meerdere keren op een ongewenst seksuele manier te zijn aangeraakt (jongens: $\chi^2=46.5$, $df=3$, $p<0.001$; meisjes: $\chi^2=43.7$, $df=3$, $p<0.001$).

Naargelang leeftijd zijn er significante verschillen op te merken in de prevalentie van ongewenste seksuele aanrakingen bij de jongens en de meisjes (**Grafiek 15**). Het percentage jongens en meisjes dat reeds eenmaal of enkele malen op een ongewenst seksuele manier werd aangeraakt stijgt significant met de leeftijd (jongens: $\chi^2=22.0$, $df=6$, $p=0.001$; meisjes: $\chi^2=98.8$, $df=6$, $p<0.001$). Bij de 13- tot 14-jarige leeftijdsgroep bedraagt de prevalentie 9.3% bij de jongens en 14.4% bij de meisjes. Op 17- tot 18-jarige leeftijd is dit toegenomen tot 14.0% bij de jongens en 31.2% bij de meisjes.

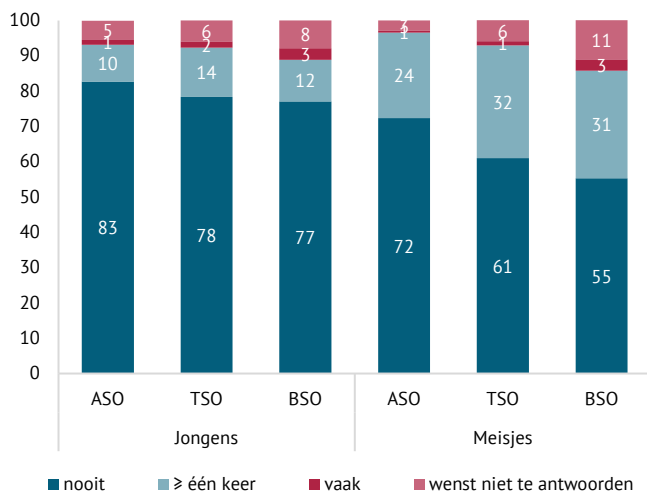
Grafiek 15: ongewenste seksuele aanraking naar leeftijd en geslacht (procentueel)

Ten opzichte van 2014 zijn er opmerkelijke toenames in de prevalentie van ongewenste seksuele aanrakingen vast te stellen bij de jongens en de meisjes uit alle leeftijdsgroepen. Een overzicht van de evoluties wordt gerapporteerd in **Tabel 15**.

Tabel 15: evolutie ongewenste seksuele aanraking naar leeftijd en geslacht

		13-14	15-16	17-18
J	2014	6.9%	6.8%	6.6%
	2018	9.3%	10.6%	14.0%
		$\chi^2=10.3$	$\chi^2=12.3$	$\chi^2=32.9$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
M	2014	10.7%	15.5%	24.4%
	2018	14.4%	24.4%	31.2%
		$\chi^2=9.5$	$\chi^2=3.7$	$\chi^2=12.8$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p=0.023$	$p<0.001$	$p=0.005$

De prevalentie van minstens één of meerdere ongewenste seksuele aanrakingen ligt zowel bij de jongens als bij de meisjes significant hoger in het technisch secundair onderwijs in vergelijking met de andere opleidingsvormen en bedragen 13.9% bij de jongens en 32.0% bij de meisjes (jongens: $\chi^2=16.6$, $df=6$, $p=0.011$; meisjes: $\chi^2=95.4$, $df=6$, $p<0.001$). Bij de jongens en de meisjes worden de laagste prevalenties geobserveerd in het algemeen secundair onderwijs (respectievelijk 10.4% en 24.2%) zoals blijkt uit **Grafiek 16**.

Grafiek 16: ongewenste seksuele aanraking naar opleiding en geslacht (procentueel)

In vergelijking met de resultaten uit 2014 is er voor de jongens en de meisjes uit het algemeen en het technisch secundair onderwijs een significante toename in de prevalentie van één of meerdere ongewenste seksuele aanrakingen vast te stellen in 2018. Vooral de sterke toename bij jongeren uit het algemeen secundair onderwijs is opmerkelijk (**Tabel 16**). Bij de jongens en de meisjes uit het beroeps secundair onderwijs worden er geen significante verschillen geobserveerd tussen 2014 en 2018.

Tabel 16: evolutie ongewenste seksuele aanraking naar opleiding en geslacht

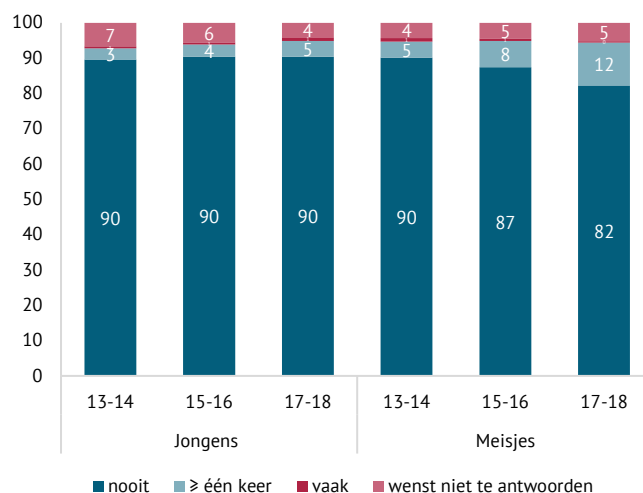
		ASO	TSO	BSO
J	2014	5.0%	8.7%	8.7%
	2018	10.4%	13.9%	11.8%
		$\chi^2=25.7$	$\chi^2=16.1$	$\chi^2=4.6$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p<0.001$	$p=0.001$	$p=0.198$
M	2014	13.9%	24.1%	27.8%
	2018	24.2%	32.0%	30.5%
		$\chi^2=41.4$	$\chi^2=13.6$	$\chi^2=1.5$
		$df=1$	$df=1$	$df=1$
		$p<0.001$	$p=0.004$	$p=0.691$

Verplichte seksuele aanraking

Het percentage jongeren dat nog nooit verplicht werd om iemand op een seksuele manier aan te raken, bedraagt 89.7% bij de jongens en 86.3% bij de meisjes.

De prevalentie van een verplichte seksuele aanraking is bijgevolg significant hoger bij de meisjes dan bij de jongens ($\chi^2=70.5$, $df=3$, $p<0.001$). Van de jongens geeft 3.8% aan minstens eenmaal iemand verplicht op een seksuele manier te hebben moeten aanraken. Bij de meisjes is de prevalentie hoger met 8.3%. Bij de jongeren die aangeven dat deze vorm van grensoverschrijdend gedrag vaak gebeurt, is er met 0.8% geen verschil naargelang geslacht op te merken. Ten opzichte van de resultaten uit 2014 is er bij de jongens een significante toename in de prevalentie te bemerken, toen gaf 2.6% van de jongens aan één of meerdere keren iemand verplicht op een seksuele manier te moeten aanraken ($\chi^2=16.8$, $df=3$, $p=0.001$). Bij de meisjes is er ook een lichte toename in de prevalentie vast te stellen maar die is niet significant verschillend ten opzichte van de prevalentie van 7.1% in 2014 ($\chi^2=4.1$, $df=3$, $p=0.247$).

In **Grafiek 17** worden de prevalenties van verplichte seksuele aanrakingen gerapporteerd naargelang leeftijd. Bij de meisjes is er een opvallende toename in de prevalentie van minstens één of meerdere verplichte seksuele aanrakingen te bemerken naarmate men ouder wordt ($\chi^2=49.9$, $df=6$, $p<0.001$). Op 13- tot 14-jarige leeftijd bedraagt de prevalentie 4.5% terwijl dit op 17- tot 18-jarige leeftijd gestegen is tot 12.1%. Bij de jongens is er geen duidelijke trend waar te nemen naargelang leeftijd ($\chi^2=11.1$, $df=6$, $p=0.085$).

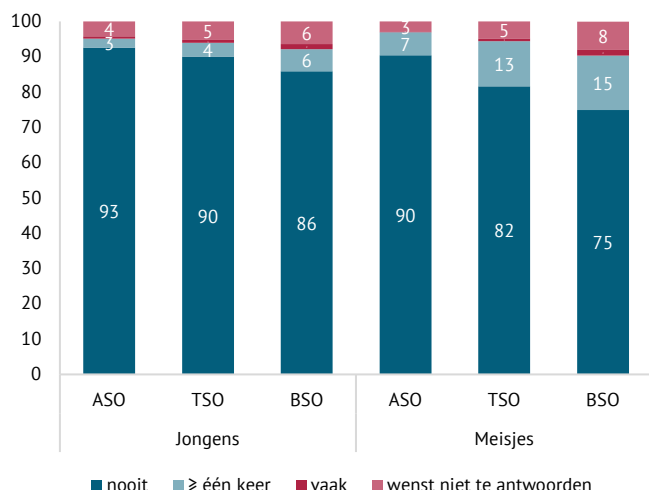
Grafiek 17: verplichte seksuele aanraking naar leeftijd en geslacht (procentueel)

In vergelijking met de bevindingen uit 2014 zijn er geen significante verschillen in de prevalentie van verplichte seksuele aanrakingen vast te stellen bij de jongens en de meisjes uit de diverse leeftijdsgroepen, behalve bij de 13- tot 14-jarige jongens (**Tabel 17**). In 2014 gaf 2.3% van de jongens aan één of meerdere keren verplicht te zijn om iemand op een seksuele manier aan te raken. Dit percentage is in 2018 toegenomen tot 3.2% ($\chi^2=10.2$, $df=3$, $p=0.017$).

Tabel 17: evolutie verplichte seksuele aanraking naar leeftijd en geslacht

		13-14	15-16	17-18
J	2014	2.3%	2.6%	2.8%
	2018	3.2%	3.5%	4.5%
		chi ² =10.2	chi ² = 4.5	chi ² =4.9
		df= 1	df=1	df=1
		p=0.017	p=0.211	p=0.179
M	2014	3.8%	6.6%	9.7%
	2018	4.5%	7.5%	12.1%
		chi ² =4.5	chi ² = 0.8	chi ² =5.2
		df= 1	df=1	df=1
		p=0.209	p=0.839	p=0.155

Naargelang opleidingsvorm worden er opvallende verschillen in de prevalentie van verplichte seksuele aanrakingen vastgesteld (jongens: chi²=20.3, df=6, p=0.002; meisjes: chi²=80.6, df=6, p<0.001). Zowel bij de jongens als bij de meisjes ligt de prevalentie van één of meerdere verplichte seksuele aanrakingen hoger in het beroeps secundair onderwijs (jongens: 6.2% en meisjes: 15.4%), gevolgd door het technisch secundair onderwijs (jongens: 3.9% en meisjes: 12.8%). In het algemeen secundair onderwijs zijn de verplichte seksuele aanrakingen het minst prevalent (jongens: 2.5% en meisjes: 6.5%) zoals af te leiden is uit **Grafiek 18**.

Grafiek 18: verplichte seksuele aanraking naar opleiding en geslacht (procentueel)

De prevalentie van één of meerdere verplichte seksuele aanrakingen is in 2018 significant toegenomen bij de meisjes uit het algemeen secundair onderwijs ten opzichte van de bevindingen uit 2014, toen de prevalentie nog 4.2% bedroeg (chi²=10.3, df=3, p=0.016). Voor de jongens en de meisjes uit de andere opleidingsvormen worden er geen significante verschillen geobserveerd tussen 2014 en 2018 (**Tabel 18**).

Tabel 18: evolutie verplichte seksuele aanraking naar opleiding en geslacht

		ASO	TSO	BSO
J	2014	1.8%	2.8%	3.7%
	2018	2.5%	3.9%	6.2%
		chi ² =2.3	chi ² =7.3	chi ² =4.1
		df=1	df=1	df=1
		p=0.503	p=0.063	p=0.251
M	2014	4.2%	10.3%	14.5%
	2018	6.5%	12.8%	15.4%
		chi ² =10.3	chi ² =4.0	chi ² =0.7
		df=1	df=1	df=1
		p=0.016	p=0.258	p=0.885

CONCLUSIE

In 2018 geeft 24.0% van de jongens aan reeds seks te hebben gehad, bij de meisjes ligt dit iets lager op 20.0%. Het aandeel jongens en meisjes dat reeds seks had, groeit naarmate de leeftijd vordert met de hoogste prevalenties op 17- tot 18-jarige leeftijd. Opvallende verschillen worden ook waargenomen naar opleidingsvorm, waarbij meer jongens en meisjes uit het beroeps secundair onderwijs reeds seks hadden in vergelijking met de jongeren uit het algemeen en het technisch secundair onderwijs.

De meerderheid van de jongens en de meisjes die reeds seks hadden, gebruikten een condoom bij het eerste seksueel contact waarbij iets meer meisjes (75.4%) dan jongens (69.9%) aangeven dat er een condoom werd gebruikt. De minderheid van de jongeren zegt echter een condoom gebruikt te hebben bij het laatste seksueel contact. Het condoomgebruik neemt bovendien sterk af naarmate de leeftijd toeneemt. Dit is vooral bij de meisjes opmerkelijk waar de prevalentie van het condoomgebruik bijna gehalveerd is bij de oudste leeftijdsgroep in vergelijking met de jongste leeftijdsgroep. Overheen de tijd blijven de prevalenties van het condoomgebruik bij het eerste en het meest recente seksueel contact echter stabiel.

Naast het condoom, gebruiken jongeren ook de anticonceptiepil als voorbehoedsmiddel waarbij meer meisjes (73.0%) dan jongens (62.6%) aangeven dat zichzelf of hun partner hier gebruik van maken en dan vooral op oudere leeftijd. De prevalentie van het gebruik van de noodpil is vrij laag en bedraagt 5.6% bij de jongens en 4.3% bij de meisjes. Opmerkelijk is echter dat de prevalentie van het gebruik van de noodpil zowel bij de jongens als bij de meisjes het hoogst ligt bij de jongste leeftijdsgroep en dat duidelijk een groter aandeel van de meisjes uit het beroeps secundair onderwijs aangeeft de noodpil gebruikt te hebben in vergelijking met meisjes uit de andere opleidingsvormen.

In 2018 is er een opvallende toename in de prevalentie van ongewenste seksuele aanrakingen op te merken bij zowel de jongens als de meisjes. Bij de jongens is er daarnaast ook een toename in de prevalentie van verplichte seksuele aanrakingen te observeren. Ongewenste seksuele aanrakingen en verplichte seksuele aanrakingen zijn het meest prevalent bij de meisjes en bij de jongens en de meisjes uit het technisch en het beroeps secundair onderwijs.

COLOFON

De studie Jongeren en Gezondheid kadert binnen de internationale Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) studie en wordt met steun van de Vlaamse overheid, Agentschap Zorg en Gezondheid uitgevoerd door de onderzoeksgroep Gezondheidsbevordering van de vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg aan de faculteit Geneeskunde en Gezondheidswetenschappen van Universiteit Gent. De verantwoordelijke onderzoekers zijn prof. dr. Benedicte Deforche (promotor), Bart De Clercq (hoofdonderzoeker) en Maxim Dierckens (onderzoeker).

Contact

Universiteit Gent | Vakgroep Volksgezondheid en Eerstelijnszorg | Corneel Heymanslaan 10 · 4K3 (ingang 42) | 9000 GENT

+32 (0)9 332 83 71 | jongeren-en-gezondheid@ugent.be | www.jongeren-en-gezondheid.ugent.be | www.hbsc.org

Aanbevolen referentie

Dierckens, M., De Clercq, B. & Deforche B. (2019). Studie Jongeren en Gezondheid, *Deel 4: gezondheidsgedrag – Seksuele gezondheid en relaties* [Factsheet]. Opgehaald van: [link invoegen]

Versie september, 2019